

Padvinders in de meidagen van 1940

Anders dan nu waren in de vooroorlogse jaren de winters meestal echte winters met perioden met sneeuw en ijs. Het kampeerseizoen eindigde meestal eind september begin oktober. Iedereen keek tijdens de winter met verlangen uit naar de komende Paas- en de Pinksterdagen. Vielen de Paasdagen laat dan werden zij al gebruikt om er op uit te trekken en de tenten op te zetten. Meestal waren dat de voortrekkers van 17 jaar en ouder. Voor de verkenners begon het kamperen meestal pas met de Pinksterdagen als de hele troep op zaterdag op de fiets stapte en zich naar een kampeerterrein begaf. De hele winter keek men hiernaar uit.

In het voorjaar van 1940 was dit niet anders. Natuurlijk was in september 1939 de Tweede Wereldoorlog begonnen. Maar Nederland was neutraal en de oorlogvoerenden - inclusief Duitsland – hadden deze neutraliteit gegarandeerd. Met andere woorden: Nederland zou niet worden aangevallen en zou dus evenals in 1914 -1918 niet bij het conflict worden betrokken. De Nederlanders hoopten dit van harte al waren er toch genoeg die het ergste vreesden.

Maar heel veel troepen en voortrekkersstammen waren zich toch al aan het voorbereiden op het Pinksterkamp. Op de meeste scholen begon de korte Pinkstervakantie al op donderdagmiddag 9 mei. De voortrekkers kampeerden meestal in ploegverband¹ en zonder leiding [Oûbaas en Baas] en er waren er die al op de avond van 9 mei op de fiets stapten en 's avonds hun kleine tentjes – sheltertjes genoemd – opzetten en daarna onder de dekens kropen.

De verkennersstroepen zouden meestal op zaterdagochtend vroeg vertrekken omdat de vrijdag en zaterdagmorgen voor Pinksteren normale werkdagen waren en de leiders dus geen vrije dag hadden. De meeste volwassenen hadden in die tijd een week - 5 werkdagen en de zaterdagmorgen - vakantie per jaar en snipperdagen kende men niet. Slecht een enkele troep, waarvan de leiders bij het onderwijs werkzaam waren, kon op de vrijdagmorgen op weg gaan. Dus vertrokken de meeste troepen pas op zaterdag. Zo was iedereen ook op 9 mei 1940 's avonds gepakt en gezakt en gereed om hetzij op vrijdag 10 mei of de zaterdag daarop zeer vroeg op de fiets te stappen. Het weer was voortreffelijk en volgens het weerbericht zou het ook tijdens de Pinksterdagen mooi blijven dus het kon een goed kamp worden.

Het mocht niet zo zijn. Op vrijdag 10 mei omstreeks 3 uur 's morgens werd Nederland gewekt door het geronk van vele Duitse vliegtuigen, het bulderen van het Nederlandse luchtafweer geschut en - in de nabijheid van de vliegvelden - door het exploderen van de bommen. Het was duidelijk dat het Pinksterkamp dit jaar niet zou kunnen worden gehouden. De Voortrekkers en Verkenners kwamen wel bijeen op deze zonnige, schitterende voorjaarsdag maar in plaats van kamperen waren er voor hen andere dingen te doen.

De eerstvolgende Pinksterkampen zouden pas in 1946 gehouden worden, maar dat wisten ze toen nog niet.

---

¹ Een voortrekkersstam was ingedeeld in ploegen.

De Verkenner

No. 8, Augustus 1940
26e Jaargang

GEILLUSTREERD MAANDBLAD - REDACTEUR JAN SCHAAP
REDACTIE-ADRES: LUBECKSTRAAT 26, DEN HAAG

ADMINISTRATIE: SCHEFFERDRUKKERIJ - DORDRECHT - WIJNSTRAAT 47 - TELEFOON 5700 - POSTREKENING 2456
ADVERTENTIES: B. WESSEL - MAUVESTRAAT 32 - DEN HAAG - TEL. 776978

Abonnementsprijs: bij vooruitbetaling f 2.50 p. jaar; f 1.40 p. 1/2 jaar; luxe uitgave f 4.- p. jaar; Koloniën en Buitenland f 3.- p. jaar
Oost Ind. Editie: Red. P. J. v. d. Veer, Bengawanstr. 5, Soerabaja; Administratie: H.B. Kantoor „De N. I. Padv.“, Tjikini 26, Batavia(C)

Hieronder enkele verslagen van hun werkzaamheden tijdens die meidagen zoals die verschenen in het augustusnummer 1940 van het maandblad *De Verkenner* van de toenmalige Vereniging de Nederlandse Padvindsters.

Rotterdam

In de vroege morgenuren van vrijdag 10 mei 1940 werden de bewoners van Rijnmond ruw gewekt door het bombardement op het vliegveld Waalhaven of door de Duitse watervliegtuigen die landden bij de grote bruggen over de Nieuwe Maas en daar militairen uitzetten in rubberboten. Het Duitse plan was om in één dag de Noordzeekust te bereiken. Met tanks door Noord - Limburg en Noord - Brabant die dan, via de bruggen bij Moerdijk, Dordrecht en Rotterdam zouden oprukken naar Den Haag. Bij de bruggen en rondom Den Haag werden parachutisten uitgeworpen. Onderweg viel de tegenstand, vooral bij Dordrecht en Rotterdam echter tegen. Om deze te breken wordt op 14 mei het centrum van Rotterdam door een zwaar bombardement totaal verwoest. Pas op 15 mei werd Den Haag en de Noordzeekust bereikt.

Rotterdamse Verkenners en Voortrekkers fietsten voor hun weekend- en Pinksterkampen veel naar de duinen van de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden, of die bij de Hoek van Holland. In 1940 echter geen Pinksterkampen maar wel veel onverwachte andere activiteiten voor de oudere Verkenners, de Voortrekkers en de Padvindsters.

Toen op 10 Mei de eerste Duitsche vliegtuigen op de Maas voor Rotterdam neerstreken en hun bemanning de beide Maasbruggen bezetten bleek het nadeel van een Districtshoofdkwartier dat aan de Maas was gelegen.

Immers stond de Oosterkade direct onder het vuur van de Duitsche parachute- en landingstroepen, zoodat oogenblikkelijk de Nederlandsche militairen in het Padvindershuis aan de Oosterkade zaten en uit de ramen van het districtsbureau een regelmatig vuur op de Duitschers onderhielden.

Onder deze omstandigheden, zonder centraal punt, moest worden getracht zoo veel en zoo goed mogelijk hulp te verleenen. Het feit dat de padvindere als zoodanig niet waren ingeschakeld bij de Rotterdamse Gemeentelijke Hulpdiensten verzwaarde slechts de organisatie, en liet alle initiatief volkomen aan de Verkenner, Voortrekkers en Leiders over. Dezen meldten zich dan ook op de posten, welke zich voor het doel het meest geschikt voordeden, n.l. politiebureaux, hulpdiensten van de Vrouwelijke Vrijwillige Hulp, enz.

Reeds in den vroegen morgen van den eersten oorlogsdag waren de meeste telefonische verbindingen verbroken, zoodat het inzetten van een groot aantal jongens als ordonnansen noodig bleek. Indien daarbij in het oog wordt gehouden dat een groot deel van de stad strijdtoneel was, was het werk van deze boodschappers lang niet ongevaarlijk, wat blijkt uit het feit dat Loods Raadsen van de 24ste Rotterdamse Groep daarbij werd neergeschoten en gedood.

Het is moeilijk een juiste en een volledige opsomming te geven wat door de Rotterdamse Padvindere werd gedaan, speciaal door de bovengeschetste gedecentraliseerde wijze van werken. Later ingekomen rapporten van de Groepslei-

*Padvindere, padvindere van Rotterdam
Geelt er de moed nooit verloren.
Kranige jongens van
Hollandsche stam,
Laat niets je levenslust storen.
Als Keesje Tromp pak je
daadlijk maar aan,
Roepend als hij:
't Sal waeraghtigh wel gaen!*

der geven een zeer gevarieerde staalkaart van tal van grootere en kleinere taken, welke met groote toewijding werden verleend:

Ordonnansdiensten:

Bezetting van meldingsposten der Gem. Luchtbeschermingsdienst;
Het bergen en vervoeren van lijken van militairen en burgers;
Het delven van voorloopige graven voor Nederlandsche en Duitsche soldaten;
Regeling van het verkeer en andere aanvullende politiediensten.

Na het groote bombardement van Rotterdam op 14 Mei 's middags, waarbij met de daarop gevolgde geweldige branden de geheele oude stadsdriehoek werd verwoest, werd enorm veel van de jon-

gens gevraagd.

Weer kwamen de ordonnansdiensten van pas. Verkenners (en zelfs Welpen) schilden in de nood-ziekenhuizen aard-appelen, men hielp bij de ontruiming van reeds brandende ziekenhuizen, woningen en magazijnen; de jongens hielpen bij de evacuatie van de zoo plotse-ling dakloos geworden stroom van wan-hopige vluchtelingen uit het brandende stadsdeel, haalden menschen soms tegen hun zin uit hun reeds brandende wo-ningen, deelden levensmiddelen uit aan de hongerigen, rolden slangen mee voor de brandweer, pompten aan oude hand-spulpen, sjuowden benzine voor de motorspulpen aan.

Verschillende jongens traden als gids op voor de Duitsche gemotoriseerde

eenheden, welke na de wapenstilstand verder Holland introkken en voorkwa-men op deze wijze dat noodeloos slangen van de brandweer werden stukgereden.

Ook te Rotterdam-Zuid, welk stadsdeel vanaf het begin der vijandelijkheden zonder onderbreking onder Duitache militaire controle heeft gestaan, zijn de Padvinders niet thuis gebleven. Ook daar vonden zij werk te over.

Het is buitengewoon prettig geweest later te vernemen dat ook de padvin-ders buiten de stad Rotterdam, in Schie-dam, in Alblasserdam, enz. zich danig hebben geweerd. Speciaal in de laatst-genoemde plaats hebben de jongens zich onder leiding van Hopman de Jager kranig gehouden ondanks het bombardé-ment ook op die plaats.

Alles te zamen gevat kan met gerecht-vaardigde trots worden gezegd dat de

leden van onze padvindersbeweging meer hebben gedaan dan aanvankelijk door de gemeentelijke autoriteiten werd ver-wacht, zooals blijkt uit meer dan één dankbrief, welke van verschillende in-stanties later op het Rotterdamsche Hoofdkwartier, dat wonderlijk genoeg

voor brand werd gespaard, binnenkwa-men.

Het behoeft zeker geen betoog, dat al deze diensten in uniform werden ver-richt in de beste samenwerking met onze zusterorganisatie De Katholieke Verkenners.

D. C.

Het verwoeste centrum van Rotterdam na 14 mei 1940

Dordrecht

In het kader van het Duitse plan om in één dag Den Haag te bereiken moesten parachutisten de behalve de Moerdijkbruggen ook de bruggen in Dordrecht en Rotterdam bij verrassing nemen zodat de gemotoriseerde eenheden, die door Noord - Brabant oprukten, snel zouden kunnen doorstoten naar de Residentie. De parachutisten werden ook vlak bij de bruggen van Dordrecht uitgeworpen en bezetten onder andere het station. In de stationsbuurt en bij de bruggen werd echter veel tegenstand ondervonden. Pas toen de eerste tankeenheden, via de Moerdijk, de stad met veel vertraging hadden bereikt werd het verzet gebroken en konden ze na verloop van tijd doorrijden naar Rotterdam - Zuid. De stationsbuurt en de wijk tussen het station en de bruggen veranderden in een slagveld waardoor de bevolking veel te leiden had. Zonder twijfel zullen de Scouts ook hier hulp hebben geboden maar het onderstaande verslag beperkt zich meer tot de tijd na de gevechten. Na het bombardement van Rotterdam en het dreigement dat Amsterdam en Utrecht de zelfde behandeling zouden ondergaan werd gecapituleerd en werd alleen in Zeeland de strijd nog korte tijd voortgezet. Op Walcheren waren Franse troepen geland. Het centrum van Middelburg werd door een bombardement verwoest. De Fransen probeerden zich terug te trekken naar Zeeuws Vlaanderen dat na de val van Antwerpen ook van daar uit werd bedreigd . Duizenden Fransen, waaronder Marokkanen, Belgen en een aantal Britten werden gevangen genomen en voor het transport naar Duitsland werden Rijnaken gevorderd. Deze met mannen volgepropte schepen passeerden Dordrecht. Hierover gaat dit verslag van een Ploegleider (PL) van een Voortrekkersstam.

Na de eerste oorlogsdagen werd er voor plm. 120 dakloze gezinnen gedurende twee weken meubelen en ander huisraad door ons opgehaald en gedistribueerd.

Sinds begin Juni passeerden een aantal Belgische, Fransche en Engelsche krijgsgevangenen, in rijnaken onze stad.

De in Dordt vertoevende Belgische schippers namen het initiatief, onder leiding van den heer P. A. Bruys, hun kameraden zooveel mogelijk te helpen. Toen onze V.T.'s hun hulp aanboden, werd deze gaarne geaccepteerd.

De krijgsgevangenen worden hier van portie's brood, flesschen water en van rookgerel voorzien.

Voor de brooddistributie werden er door ons en met hulp van enkele particulieren een aantal bakfietsen en wagens brood en boter, in verschillende stadswijken opgehaald, alsmede schoone leege flesschen.

Nu heeft ook de gemeente zijn steentje bijgedragen door brooden te kunnen laten koopen, voor dit deelz onder stamkaarten.

Deze brooden werden gesneden, belegd en ingepakt in kartonnen doozen. (Dank aan C. en A.)

Komt er een telefoontje van Willemsdorp dat er booten in aantocht zijn, dan gaat het volgende aan boord van de Waterboot III :

1. Een emmer lysol en een flesch jodium om armen en handen voor en na het werk te desinfecteeren.
2. Een dokter met een viertal Dordtsche E.H.B.O.'ers.
3. Een ploeg Belgische schippers.
4. Een ploeg Vlissingers van onze stam.
5. Doozen brood (plm. 2000 porties p. boot).
6. Een aantal flesschen.

Eerst gaat de E.H. ploeg aan boord van de rijnaken en verzorgt zieken en gewonden, terwijl tevens het brood wordt ingescheept.

Dan wordt aan den commandant toestemming gevraagd te mogen tanken en de veldflesschen te vullen. Vlugs kousen en schoenen uit. Groote tanks vullen. Dan klinkt ons geroep: „Tirez le bouton. Deux bouteaux!" Daarop klinkt hun wederroep: „Ici, ici, la bouteille!" Het vullen neemt in snel tempo een aanvang; en dat moet wel, want er zijn dagen bij van 16.000 man.

Een treffend moment is het, wanneer door enkele soldaten het saluut wordt gebracht en spontaan een linkerhand wordt gedrukt met de woorden „scout de France" of „je suis Routier". Dit gebeurt nogal dikwijls.

Hoe dankbaar de soldaten zijn, blijkt uit de vele ieplephoera's, het handgeklap en het gebrul van „Merci! merci!"

Nu dringt art. 3 pas goed tot je door en besef je wat „Dienen" is!

J. KOOYMAN, P.L.

Beelaertsstam, Groep IV. Dordrecht.

Gepasseerde krijgsgevangenen ruim 200.000.

Gepasseerde schepen 130.

In Dordt geholpen schepen 110.

Verwerkte brooden ruim 20.000.

Verwerkte boter plm. 2.000 kg.

Verwerkte kaas, worst, koek etc. plm. 2.000 kg.

Verwerkt drinkwater 300 ton.

Grootst aantal schepelingen op 1 boot 4280 man.

Kleinst aantal schepelingen op 1 boot 850 man.

Den Haag

Het Duitse plan was in één dag Den Haag te bereiken, de Koninklijke familie en de regering gevangen te nemen en het militaire hoofdkwartier uit te schakelen. Parachutisten wisten de Moerdijkbruggen te nemen doch in Dordrecht en Rotterdam ging dit niet zo snel. Rondom Den Haag werden behalve parachutisten door Junker transportvliegtuigen ook luchtlandingstroepen aan de grond gezet op de vliegvelden Valkenburg tussen Katwijk en Leiden, Ockenburg ten zuiden van Den Haag en Ypenburg tussen Den Haag en Delft. Hierbij gingen tientallen toestellen verloren, door Nederlandse vuur of door noodlandingen op wegen en weilanden. Zij moesten Den Haag innemen maar ze ondervonden veel meer tegenstand dan verwacht. Feitelijk mislukte dit plan. Aan de randen van Den Haag werd zwaar gevochten maar de aanvallers slaagden er niet in Den Haag zelf binnen te rukken. Er werden honderden Duitsers gevangen genomen en deze werden op schepen naar Engeland overgebracht. In de stad zelf werd zo goed als niet gevochten en in het onderstaande verslag worden gevechten niet genoemd. Maar er was genoeg werk te doen.

In September 1939, het begin van de Algemeene Mobilisatie in ons land, werden door de Haagsche Padvinders diensten verricht voor het vullen en plaatsen van zandzakken bij verschillende gebouwen en werd een nuttig werk verricht door het inzamelen van sigaren, sigaretten en lectuur voor de gemobiliseerde manschappen. Een groep padvindders met medewerking van enkele dames en heeren vormden een cabaretgezelschap, dat talloze malen optrad voor de gemobiliseerden. Een andere activiteit was het oefenen voor het in veiligheid brengen van kunstschaten. Eenige malen werd onder leiding van den Direc-

teur en personeel van het Gemeente Museum geoefend in het snel wegnemen en wegvoeren naar de beveiligde plaatsen van waardevolle schilderijen en andere museumstukken.

Als nu 10 Mei de oorlog uitbrak boden de padvindders spontaan hun hulp aan. Treffend is geweest de medewerking van de padvindders om hulp te bieden waar dit mogelijk was. Een groep padvindders heeft eenige dagen gewerkt en zelfs des nachts geslapen om direct bij de hand te zijn in het Gemeentelijk Ziekenhuis aan de Zuidwal. Vele gewonden moesten vervoerd worden, hulp geboden worden; de slachtoffers moesten gehaald worden en uit de ziekenauto's het gebouw binnen gebracht worden. Bloedgevers moesten van huis gehaald worden. Ordonnances gingen in en uit. Het dankwoord van den Directeur der Ziekeninrichting, Dr. P. H. van Roojen, den jongens toesproken, was voor hen een eenvoudige, maar zeer gewaardeerde belooning voor hun hulp.

Andere padvindders maakten zich verdienstelijk bij de passencontrole op de straat, weer anderen verrichtten ordonancediensten bij de blokhoofden van de luchtbeschermingsdienst, terwijl ook bij den telefoondienst en de politie padvindders ingeschakeld werden. Doordat de post- en telefoonverbindingen geblokkeerd waren, waardoor de Districtsleiding zich niet in contact met de leiders kon stellen, werden padvindders als koeriers uitgezonden voor het rondzenden van berichten.

Na de capitulatie waren de werkzaamheden niet beëindigd, in tegendeel er wachtte nog zeer veel werk. Door de groote nood in Rotterdam waar vele menschen weggevlucht waren, moesten deze verzorgd worden, kleeven, levensmiddelen, beddengoed moesten verzameld worden. De padvindders waren weer paraat. Geheele dagen gingen zij rond met bakfietsen om alles op te halen en te verzamelen in een groot huis aan de Lutherische Burgwal. Twee groote zalen lagen prop vol. De goederen moesten hier gesorteerd worden en vervolgens met autobussen van de H. T. M. naar Rotterdam of elders gebracht worden. 12 groote bussen werden afgezonden. In de vluchtelingencentra waren padvindders behulpzaam met verbinden en verzorgen van de zwaar getroffen personen.

Tot slot zij nog vermeld, dat eenige padvindders in tehuzen van vluchtelingen enkele amusementsavonden gegeven hebben, waar muziek en recreaties gegeven werden. D.

* * *

Rapporten voor deze rubriek kunnen nog worden ingezonden tot 1 September a.s. REDACTIE.

Utrecht

De Stad Utrecht lag achter de Utrechtse Heuvelrug die deel uitmaakte van de Grebbelinie. De Grebbelinie werd op zijn beurt weer min of meer beschermd door het feit dat de Gelderse Valei grotendeels onder water stond en daardoor voor zwaar oorlogsmaterieel onbegaanbaar was geworden. Maar niet bij de Grebbeberg. Aan de westzijde van Utrecht lag de Hollandse waterlinie, die ook in werking was gesteld. Daarom waren de wegen voor zwaar materieel niet toegankelijk.

■ Een eind Augustus 1939 in ons land de algemeene mobilisatie werd afgekondigd, staken de commissarissen van het district Utrecht en de commissarissen van het K.V. adjunctenaaf de koppen bij elkaar om te berandslagen, hoe bij een eventueele oorlogstoestand de padvinders

zich het nuttigst zouden kunnen maken. De resultaten van deze bespreking waren dat in de eerste plaats een cursus luchtbescherming voor leid(st)ers georganiseerd werd. Ten tweede werd hulp aangeboden aan O. en O., voor een ophaaldienst van lectuur voor gemobiliseerden. In de derde plaats werd een aparte luchtbeschermingscursus gehouden voor die voortrekkers, die of door hun leeftijd nog niet direct in dienst geroepen zouden worden, of om andere reden vrij van dienst waren. De voortrekkers werden door deelname aan deze cursus automatisch ingeschakeld bij de Utrechtsche luchtbescherming. En tot slot werd een oproepsysteem gesticht, dat als volgt werkte. Iedere groepsleider vulde voor zijn groep een formulier in, waarop vermeld stond hoeveel verkenners beneden de 15 jaar en hoeveel boven deze leeftijd de groep kon leveren. En verder het adres van èèn van de leiders of andere groepsleden, waaraan berichten gezonden konden worden, zoodat de heele groep door èèn bericht direct opgeroepen zou kunnen worden. Al deze formulieren werden bewaard op een centraal adres. Iedere groep moest toen natuurlijk zelf een oproepsysteem organiseeren waardoor het mogelijk was, dat een oproepbericht zoo snel mogelijk alle jongens bereikte, zoodat de groep binnen de kortst mogelijke tijd na het ontvangen van het bericht in uniform present was. Zoo werden de „Padvindershulpdiensten” geboren als onderdeel van de Utrechtsche „Burgerdiensten”; iedere jongen die opgeroepen kon worden moest hiervoor een schriftelijke toestemming van zijn ouders hebben.

De Utrechtsche verkenners en voor-

NPV

NPG

KV

trekkers waren dus paraat en toen op de 10e Mei het sombere geschiedde, traden de hulpdiensten dan ook direct in werking. In het centrum van de stad, op de Mariaplaats, boven de Scoutshop, werd het hoofdkwartier van de padvindstersdiensten gevestigd en al zeer spoedig heerschte daar een geweldige activiteit. Al direct deden stadhuis en luchtbescherming een beroep op ons. Daar de telefoon zijn trouwe diensten weigerde, althans bij particulieren, waren dag en nacht groote aantallen ordonnansen noodig voor het overbrengen van berichten, brieven en boodschappen, zoodat reeds direct een aantal troepen opgeroepen moesten worden. Vele verkenners meldden zich trouwens spontaan, zoodat direct van hun diensten gebruik gemaakt kon worden. Op het Hoofdkwartier werden lijsten angelegd van de vaste diensten zooals hulp stationscommandant, hoofdpst luchtbescherming, diverse wijkposten, ordonnance stadhuis enz. De verkenners moesten zich steeds melden op het hoofdkwartier, kregen dan een bepaald aantal uren een dienst toegewezen en moesten zich zoodra hun vervanger aanwezig was, weer komen afmelden, ze waren dan weer beschikbaar voor een nieuwe dienst of kregen gelegenheid de inwendige mensch te versterken.

De grootste drukte kwam echter pas, toen bleek dat een deel van de provincie Utrecht oorlogsterrein geworden was en een nog grooter deel gevaar liep, dit te worden. Spoedig stroomden vluchtelingen en geëvacueerden toe, per fiets, trein en te voet kwamen duizenden, die van huis en haard verdreven waren, in de stad Utrecht een veilig onderdak zoeken. Ze werden ondergebracht in de groote gebouwen, zooals Tivoli, de Stadsschouwburg, de Beatrixhal van de Jaarbeurs, het NV-huis en een groot aantal scholen. Al deze gebouwen moesten geschikt gemaakt worden voor dit doel, bedden en stroo moesten aangevoerd en in gereedheid gebracht worden. De vluchtelingen moesten voorzien worden van eten en drinken, families die in de vlucht uit elkaar geraakt waren moesten bereenigd worden, zij die overstuur waren door het geheel werden opgebeurd en bemoedigend toegesproken. De gebouwen, die door de vluchtelingen betrokken waren, moesten verder, in verband met luchtbeschermingsvoorschriften, ook verduisterd worden, wat vooral bij de grootere gebouwen geen gemakkelijk werk was. Bij deze vluchtelingendiensten werd zeer prettig samengewerkt met een tweetal organisaties, die hier met eere genoemd behooren te worden, n.l. het VVC (vrouwelijke vrijwilligerscorps) en de padvindsters van het NPG. Later werd door de gemeente Utrecht een permanente vluchtelingendienst gevestigd, die geheel gedreven en geleid werd door leidsters en leiders van NPG, NPV en KV. Tenslotte moeten hier nog genoemd worden de diensten, door Verkenners verricht in de overbelaste Utrechtsche ziekenhuizen.

Al deze diensten werden geregeld vanuit het Hoofdkwartier van de Padvindstershulpdiensten, waar de leiding berustte bij een KV- en een NPV-commissaris, bijgestaan door een kleine staf van leiders. Van hieruit brachten vlotte ordonnansen berichten door de heele stad, werden troepen opgeroepen; hier kwamen van het stadhuis, de diverse

luchtbeschermingscentra en de vluchtelingenverblijven berichten binnen. Dag en nacht was het een komen en gaan van Verkenners en Leiders, een groot bord aan de gevel bracht verder diegene, die het nog niet wist op de hoogte van het felt, dat daar het Hoofdkwartier van de Padvindershulpdiensten gevestigd was.

Na de capitulatie kwamen er weer andere diensten: de vluchtelingen moesten naar hun huis en hof teruggebracht worden. Ze ontvingen hulp bij het inpakken van hun bezittingen en na hun vertrek werden de gebouwen weer leeggepakt. Een groot deel van het Nederlandsche leger bevond zich in Utrecht en in de dorpen in de omgeving. In de Hojelkazerne te Utrecht was een inlichtingenbureau gevestigd waar familie en kennissen van de militairen kwamen hooren waar de diverse legeronderdeelen te vinden waren. Deze familieleden kwamen soms zeer verre per fiets naar Utrecht en wisten daar absoluut geen weg. Maar daarvoor waren in de Hojelkazerne de padvinders aanwezig, die hen op weg brachten, in autobussen zetten, een eind met hem meefietsten, hen onderdak verschaffen en wat dies meer zij.

Voor het zoo zwaar geteisterde Rotterdam was onmiddellijke hulpverlening noodig, vooral aan dekens en beddegoed was gebrek. Dit bericht bereikte Utrecht op een Zaterdagmiddag; ordonnansen met oproepberichten voor alle groepen werden uitgestuurd, door de radiodistributie werd een bericht verspreid en nog diezelfde Zaterdagavond vertrok een zending goederen naar Rotterdam. Daarna werd Utrecht aangewezen om de zorg voor het verwoeste Rhenen op zich te nemen, de stad werd in wijken verdeeld en dagenlang werd met bakfietsen, paard en wagen, handkarren enz. ingezameld, waarna de goederen door de dames van het VVC in ontvangst genomen, gesorteerd en voor verdere verzorging gereed gemaakt werden.

Eindelijk begonnen echter de werkzaamheden te verminderen en op Zondagochtend 9 Juni om 12 uur werd na onafgebroken dienst het Hoofdkwartier van de Padvindershulpdiensten gesloten. Wel waren de inzamelingen nog niet ten

einde, wel bleef het oproepsysteem in werking, wel werd b.v. nog hulp verleend aan de Nationale Collecte als ordonnansen en voor de verspreiding van strooibiljetten, maar de doorlopende diensten waren geëindigd.

Op Zaterdag 15 Juni werd in Bilt-hoven een sluitingskampvuur gehouden, waaraan alle KV- en NPV-groepen van district en adjunctenaat Utrecht deel namen. De Burgemeester van Utrecht, die reeds in de vergadering van de gemeenteraad woorden van groote waardeering over de verrichtingen van de padvinders had laten hooren, verzocht of hij bij dit kampvuur aanwezig mocht zijn om persoonlijk zijn dank over te brengen. Het kampvuur werd, ondanks het eenigszins vochtige weer een demonstratie van de eenheid en de daardoor ontstane kracht van de Utrechtsche padvinders, door die eenheid en kracht waren we in staat tot groote dingen en te doen wat we in onze belofte beloofd hadden, n.l. iedereen te helpen waar we daartoe maar in staat waren. Aan dit kampvuur werd door den Burgemeester aan de leiders, voortrekkers en verkenners, die zich bijzonder verdienstelijk gemaakt hadden, het Insigne Nationale Diensten uitgereikt.

En thans, nu de Utrechtsche padvinders hun normale werkzaamheden hervat hebben, blijkt welk een groote propaganda dit alles voor onze beweging geweest is en hoe zij, die vroeger onze beweging als iets onbelangrijks beschouwden, nu toch onder den indruk waren van het vele werk door ons verzet.

Ook in omgeving van de stad hebben we vrienden gemaakt. Reeds noodigden de bewoners van een paar dorpen, die indertijd naar Utrecht geëvacueerd geweest waren, de padvinders die hen daar verzorgd hadden, uit om in de boomgaarden van die dorpen kersen te komen eten. Een padvinder neemt geen belooning aan, maar deze bewijzen van vriendschap hebben we natuurlijk dankbaar aanvaard. De hulpdiensten zijn thans als doorlopende diensten stopgezet, maar niet opgeheven. De Utrechtsche padvinders blijven paraat en trachten hun paraatheld te vergrooten door de ervaringen, tijdens het werk van de hulpdiensten opgedaan.

J.

In dit artikel werd de uitreiking van het insigne *Nationale Dienst* door de Burgemeester van Utrecht vermeld. Zowel de Vereniging de Nederlandse Padvinders NPV, de Katholieke Verkenner KV als het Nederlandse Padvindsters Gilde NPG (rechts) kenden dit insigne. En het werd door de Nationale Hoofdkwartieren van deze verenigingen verleend. Het feit dat men het in Utrecht door de Burgemeester liet uitreiken zou de indruk kunnen wekken dat het een overheidsinsigne was. Ook in vele andere Padvindsters en Padvindstersdistricten werden leden er mee onderscheiden.

Haarlem

In Noord - Holland was het vrij rustig, behalve dan dat Schiphol en het vliegveld bij Bergen werden gebombardeerd en natuurlijk ook de marinebasis in Den Helder. In de omgeving van Haarlem gebeurde niet veel, al hoorde men op afstand wel het luchtafweergeschut van IJmuiden dat regelmatig in actie kwam tegen vliegtuigen die magnetische zeemijnen in de havenmond (buiten de pieren en in Noordzeekanaal) wierpen. Nederlandse en buitenlandse zeeschepen die in de haven van Amsterdam lagen gooiden de trossen los en probeerden door het Noordzeekanaal en de sluisen van IJmuiden naar zee te gaan. Honderden, vooral Joodse, medeburgers probeerden aan boord te komen. Ook aan boord van vertrekkende vissersschepen om zo het land te ontvluchten. Ook die schepen werden, tot ver op open zee, aangevallen door de vliegtuigen, die ze met mitrailleurvuur en bommen bestookten. Maar Haarlem werd niet door het oorlogsgeweld getroffen.

Duitsers op de Grote Markt in Haarlem

Alhoewel reeds onmiddellijk bij het begin van den oorlog in September door ons maatregelen waren getroffen om zoo noodig diensten aan de gemeenschap te bewijzen en ook een vergadering met officiële instanties werd bijgewoond, kregen we geen werkzaamheden toegewezen, uitgezonderd een hulp te verleen bij het ontruimen van het Rijksarchief.

Een uitzondering dient hierbij gemaakt te worden voor de gemeente Heemstede, waar N.P.V. en K.V. reeds dadelijk, o.a. bij de luchtbescherming, werden ingedeeld en in prettige overeenstemming met andere diensten goed werk hebben verricht.

Overtuigd, dat des niettemin als de nood aan den man zou komen, onze diensten gevraagd zouden worden en dat een goed verkenners steeds „paraat“ moet zijn om hulp te verleen zonder die op te dringen, hadden wij een oproepdienst georganiseerd, die ook eenige malen is beproefd.

Toen ons land zelf in oorlog kwam, bleek dit systeem niet uitvoerbaar, daar het op groepsgewijze telefonische oproeping berustte, en de telefoon buiten werking was. In overleg met den commissaris van de K.V., die zich onmiddellijk kwam aanmelden, werd besloten een wijkindeling van de stad te maken met verkennerswijkhoofden, die adressen van alle verkenners en voortrekkers in hun wijk hadden, terwijl de verbindingen tusschen Hoofdkwartier-Wijkhoofden-verkenners/voortrekkers door ordonnansen werd onderhouden. Bij ge-

brek aan een eigen hoofdkwartier werd het huis van den districtscommissaris als zoodanig ingericht, reserve schrijfmachines aangesleept voor de staf met medewerkers, de deur opengezet en opengelaten en spoedig waren ongeveer 400 jongens ingeschreven en ingedeeld. Met vreugde dient vermeld te worden, dat onze diensten spoedig werden gevraagd, dat allen zonder onderscheid met opgewekte padvindingsgeest hebben gewerkt en dat de oproepingsdienst zoo bijzonder snel werkte. Toen de D.C. op een morgen door den Gem. Geneeskundige Dienst uit zijn bed werd getrommeld en om een aantal verkenners werd gevraagd „binnen het uur te leveren“ kon daaraan door de paraatheid van de verkenners ruimschoots worden voldaan. De Geneeskundige Dienst, verschillende ziekenhuizen, de luchtbescherming vroegen en verkregen ordonnansen; 150 verkenners ontruimden op de Pinksterdagen de Handels H.B.S. en richtten deze in als hulphospitaal, terwijl 90 verkenners op dezelfde wijze het Christelijk Lyceum behandelden. Het was een kolfje voor hun hand: een school leeghalen! Dat komt niet iederen dag voor, maar gegund was het ze van harte, want er werd stevig gewerkt en op 2den Pinksterdag stonden de kribben opgesteld in de lokalen. Dat ze tenslotte niet zijn gebruikt doet aan de prestatie niets af. Daar Haarlem zelf niet is geteisterd en ook geen gewonden of geëvacueerden heeft gehad hebben wij na den wapenstilstand geen diensten meer behoeven te verrichten, maar wij blijven paraat om zoo noodig weder te dienen.

Amsterdam

De Amsterdammers werden op de 10^e mei gewekt door het geluid van de ontplofende bommen die door Duitse toestellen werden afgeworpen op Schiphol en op de basis van de watervliegtuigen op het Eiland Zeeburg ten zuiden van Schellingwoude alsmede het blaffen van het luchtafweergeschut dat de aanvallers onder vuur nam. Dan waren er de enkele laagvliegende Fokker G1 jachttoestellen die kans hadden gezien op te stijgen van het noodvliegveld bij het Noord-Hollandse Bergen. Met hun boordkanonnen namen die de Duitse toestellen onder vuur. Hier geen parachutisten en geen oorlogshandelingen op de grond. Verder gebeurde er die 5 dagen niet veel. Af en toe luchtalarm als er vliegtuigen overvlogen. Eén hiervan werd getroffen en liet zijn bommen los. Hierdoor werden in de oude grachtengordel een paar oude panden op de Blauwburgwal verwoest waarbij de bewoners werden gedood. De echte drukte voor de padvinders en padvindsters begon toen de gevechten voorbij waren.

11 mei 1940 Bominslag op de Blauwburgwal in Amsterdam (Foto: Stadsarchief Amsterdam)

Wat Padvindders deden

OORLOGSDIENSTEN VAN DE AMSTERDAMSCHÉ PADVINDERS

In vroegere tijden was het 'n slechte gewoonte, dat het jonge volk alleen gebruikt konden worden voor heel kleine en heel onbelangrijke karweitjes, en dat het groote, voornamelijk werk uitsluitend werd gedaan door de ouderen, die immers zooveel meer bezadigheid en zooveel meer ervaring hadden dan de jeugd! Een slechte gewoonte was dat! B.P. zegt in het 23ste kampvuurverhaal van ons handboek heel duidelijk, dat het een ernstige fout is, te meenen dat jongens geen groote daden zouden kunnen stellen en groote dingen tot stand zouden kunnen brengen.

De Amsterdamsche Padvindders hebben in de oorlogsdagen die nu achter ons liggen, bewezen dat hij gelijk heeft. Zij hebben iets gepresteerd, dat zeker niet klein en onbelangrijk kan worden genoemd. Hun diensten zijn echte Verkennerdiensten geweest, die niet alleen in opzet, maar ook in de uitslag groot waren. De motto's van „Doe je best“, „Weest Paraat“ en „Dienst“ hebben in Amsterdam een bewonderenswaardige combinatie gevonden, waar de Padvindders van Nederland met trots op mogen wijzen tegroover hen die nog mochten twifelen aan de levende werkelijkheid van onze idealen.

Paraat! Toen de oorlog was uitgebroken meldden zich aan het Hoofdkwartier op de Keizersgracht dadelijk de „Nederlandsche Padvindders“ en „de „Katholieke Verkenners“ van district en adjunctenaat. Wat er gedaan moest worden wisten ze eigenlijk niet. Ze wisten alleen dat ze klaar stonden om te doen wat er van hen gevraagd zou worden. Ze wilden iedereen helpen waar ze konden, zooals hun Belofte dat eischte. Ze wilden zich nuttig maken, overal waar het noodig was.

Er kon gevaar bij zijn. Niemand durfde te voorspellen wat er zou gebeuren. Maar veel ouders hadden al lang tevoren schriftelijk toegeregt, dat hun zoons onder alle omstandigheden hun Padvinddersplicht zouden mogen nakomen, onverschillig waarheen die plicht hen ook zou voeren. Op die Verkenners werd de organisatie gebouwd. Zij werden gewaarschuwd dat alle jongens boven 15 jaar werden verwacht, op hun beurt gaven zij het nieuws weer door aan anderen.

Zoo kwamen zich op die eerste dag al velen aanbieden. Later liep hun aantal op tot bijna 300! Er was werk voor allen. De luchtbeschermingsdienst vroeg om assistentie. De politie maakte graag van de hulp der Verkenners gebruik om straten af te sluiten, tijdelijk het verkeer te regelen, belangrijke gebouwen te bewaken en de orde onder het publiek te handhaven.

Toen op 11 Mei '40 plaats in Amsterdam door bommen werd getroffen, waren er bijna onmiddellijk een paar Verkenners op het terrein aanwezig. Aanpakken! Doen! Dat was de eerste plicht. En ze deden! Ze hielpen mee, de slachtoffers uit de troesteloze puinhoopen te

ontdeven. De onherkenbaar verminkte lichamen van de dooden droegen zij naar auto's, die men snel had opgeëischt en die hen naar de ziekenhuizen zouden vervoeren. Zij verbonden vreeselijk gekwetste gewonden, die onder balken en steunen en gruis vandaan gehaald werden. Hier kwam de kennis van E.H.B.O. te pas, in harde, bittere ernst. Hier is de Verkennershandigheid misschien nuttig geweest voor een menschenleven. Hier was paraatheid dringend noodig!

Bovendien waren er nog veel andere dingen te doen. Het glas van geharsten ruiten, dat overal op de straten lag, moest worden weggeveegd van de rijweg. Het verkeer diende te worden omgelegd. Menschen werden gekalmeerd. En de nieuwsgierigen, die in de steegen en op grachten aankwamen, moesten op een eerbiedigen afstand gehouden worden van de ongelukspiek, wilde het reddingswerk ongehinderd kunnen geschieden.

Op het Hoofdkwartier werd van de eerste dagen af met drie ploegen gewerkt. Overdag kwamen de verkenners, 's avonds verkenners en voortrekkers, 's nachts de voortrekkers alleen. Voor de luchtbeschermingsdienst bezetten Verkenners meer dan 25 vaste punten; op sommige daarvan waren twee man voldoende, maar op andere had men wel tien man noodig. Uren lang bedienden padvindders ook de telefooncentrals van de luchtbeschermingsdienst, een van de vele vertrouwensposten die men in hun handen durfde te laten.

Dat alles was nog maar in het begin. Maar het duurde niet lang of de eerste treinen met gewonden begonnen ook in de hoofdstad aan te komen. Bij de transporten waren de Verkenners present. Een aantal van hen hielp metterdaad bij het vervoer. Anderen stonden klaar om de moegetreden soldaten te verrassen met fruit, chocoladerospen, sigaren en sigaretten. Ook deelden zij briefkaarten uit, voor een enkel berichtje naar huis. En voor hen die door hun wonden pen of pullood niet meer konden vasthouden, waren er altijd nog wel Verkenners, die geduldig opschreven wat hun werd voorgezegt door een man die zijn rechterarm verloren had, of door een die lag te kreunen van de pijn, maar toch aan „de menschen thuis“ wilde laten weten dat hij in leven was en hij „het goed maakte“.

De gewondentransporten geschieden in den nacht. Langs de wegen stonden dan politieagenten, militairen en burgerwachten, om alle auto's aan te houden die voorbijkwamen. Maar voor de ziekenauto's uit fietsten Verkenners, om de chauffeurs de goede, gemakkelijke asfaltwegen te wijzen, en om de wachtposten te waarschuwen dat het hier een gewondentransport gold. Zoo spaarden zij den mannen het schokken van stilstaan-en-weer-doorgaan, dat zoo pijnlijk is voor hen die al veel pijn te verduren hebben.

Toch waren de commissarissen van N.P.V. en K.V., die de leiding hadden

over deze Goede-Daden-organisatie nog niet tevreden. Er moest nog meer gedaan worden, want het kon! Daarom zetten zij een groote inzameling onder de burgerij van Amsterdam op touw, om hulp te bieden aan allen die hulp konden gebruiken: gewonden, geëvacueerden, bewoners van getroffen steden, enz.

Huis aan huis kwamen toen de Verkenners de milde gaven van hun stadgenooten in ontvangst nemen. Die gaven waren mild. Duizenden pakjes sigaretten, kistjes sigaren, roepen en rollen fruyetta werden er geschonken. Groote hoeveelheden fruit kwamen binnen. Bovendien enkele duizenden gulden in contanten, afkomstig van hen die op het Verkennersbezoek nog niet waren voorbereid, en die hun giften in natura daarom graag vervingen door giften in geld. De actie had een enorm succes.... maar eischte ook veel werk. Een stad van meer dan 300.000 inwoners heeft men maar niet een, twee, drie afgehandeld, wanneer het betekent dat iedere deur, ieder huis en iedere straat een beurt moet hebben!

Met de opbrengst van deze geweldige inzameling is al veel goeds gedaan. De Amsterdamsche Ziekenhuizen, waar de gewonde soldaten waren ondergebracht, kregen een groot deel van de opgehaalde versnaperingen; ook de kazernes met niet-gewonde soldaten ontvingen er het huone van. Verder werd er ruimschoots geholpen in de door de oorlog geteisterde steden, werd er gegeven aan geëvacueerden en aan een aantal officieele instanties, die zich met hulp aan getroffenen hadden belast.

Tegelijk met deze inzameling vroegen de Verkenners in het begin ook, wie bereid was eenige tijd een of meer geëvacueerden onder zijn dak op te nemen. Ofschoon ook dit niet zonder rijke vruchten bleef, hield men hiermee al gauw op, omdat de vereniging „Hulp voor Onbehuisten“ zich meer speciaal met deze tak van hulpverlening bezig hield.

Verrweg het avontuurlijkst en het gevaarlijkst was echter de koeriersdienst, die hierna werd ingesteld. Veel Amsterdammers waren, toen de spanning om het leven door het teekenen van de wapenstilstand was geweken, ongerust geworden over het lot van hun familieleden die ver weg in het land woonden, en met wie geen verbinding mogelijk was. De „Amsterdamsche Vereniging voor Vreemdelingenverkeer“ richtte een centrale in, waar stadgenooten inlichtingen zouden kunnen inwinnen.

Maar deze centrale moest beschikken over menschen, die het nieuws wilden gaan halen, want telefoon en telegraaf lagen stil, evenals alle postverbindingen. Het lag wel voor de hand dat op de Padvindders een beroep zou worden gedaan. En toen het dan ook zoover kwam, stelde de districtscommissaris onmiddellijk zichzelf en zijn mannen beschikbaar.

Zoo vertrokken op Maandag 20 Mei de koeriers uit Amsterdam naar Gelderland, Limburg, Noord-Brabant en Zuid-

Holland; later ook naar Zeeland. Zoover het kon ging de reis per trein, en als het eindpunt was bereikt verder op de fiets. Meestal verleenden alle militairen de Verkenners wel doorgang. Een enkele moest, op last van een patrouille, zijn fiets en al zijn persoonlijke eigendommen afgeven. Pas een uur later kreeg hij van de bevelvoerende officier alles terug en kon hij zijn tocht voortzetten. De afstanden die op de fiets zijn afgelegd zijn ongelooflijk. Er zijn koeriers, die dagen achter elkaar meer dan 200 kilometer achter zich lieten!

Iedere koerier werkte in een bepaalde streek. Op formulieren van de V.V.V. waren de gevraagde inlichtingen genoteerd. De Verkenner gaf, in een bepaalde gemeente gekomen, de formulieren af aan de gemeentesecretaris, de secretaris van V.V.V., de commissaris van politie of de plaatselijke Padvindersleider, die zelf zorgden dat de informatie zo gauw mogelijk werden ingewonnen. De koerier reed dan door naar een ander dorp of een andere stad, en kwam na een halve of heele dag terug, om de formulieren, ingevuld en wel, weer mee terug te nemen. Was er in een of andere plaats niemand bereid om zich met het zoeken van de antwoorden te belasten, dan deed de koerier het zelf!

Deze tochten, dwars door het land, over rivieren waarvan de bruggen waren

vernield, en langs wegen die door de kriegsbedrijven onbegaanbaar waren geworden, waren niet zonder gevaar. Een koerier, die op drie kilometer achter het gevechtsfront nog een inlichting te halen had, maakte het mee, dat vlak bij hem, niet meer dan 200 meter opzij, een granaat ontplofte. En een andere was, zonder het te weten, in een mijnenveld terecht gekomen; hij merkte het pas toen hij een honderd meter vóór zich een landmijn met een soldaat in de lucht zag vliegen!

Toch gingen de koeriers hun gang, voorzichtig maar onverschrokken. Ze gingen, en wisten niet hoe en wanneer ze zouden terugkomen, op jacht naar berichten waarnaar in Amsterdam zoo werd verlangd. Een groot aantal inlichtingen hebben ze op die manier meegebracht naar hun stad, waar een oud vrouwtje, een achtgenoot, een kind huilde van blijdschap omdat hij die hun dierbaar was, nog leefde, en waar een man of een jongen eindelijk gerust kon zijn omdat hij zekerheid had gekregen.

Dat alles deden de Padvinders van Amsterdam, N.P.V. en K.V. tezamen, in volmaakte harmonie. Zij hebben iets tot stand gebracht, en het bewijs geleverd, dat ook jonge menschen tot iets groots in staat zijn. Want zeker is dat hetgeen zij presteeren een groote, Goede Daad is!

JOOP KRAMER.

Voor de intocht van de Duitsers werden de olie- en benzinevoorraden in de Amsterdamse haven in brand gestoken. De op het Noordzeekanaal voor anker liggende vissersschepen voorkwamen het landen van Duitse watervliegtuigen. (Foto: Stadsarchief Amsterdam)